

Ohje vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Tämä ohje on tarkoitettu lampaiden ja vuohien pitäjille sekä kunnaneläinlääkäreille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja caprine arthritis-encephalitis (CAE) – taudin terveysvalvonnan noudattamisen helpottamiseksi. Ohjeessa ei käsitellä eläintautitapauksen takia tehtäviä toimenpiteitä. Ohje on voimassa toistaiseksi.

Lisää tietoa maedi-visnasta ja CAE:stä eläintautiteina löytyy Ruokaviraston internet-sivuilta www.ruokavirasto.fi

1. Yleistä maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Terveysvalvonnan tarkoituksena on seurata lampaiden ja vuohien maedi-visna (MV) ja CAE - tautien esiintymistä Suomen pienten märehäntäjien populaatiossa ja estää näiden virustautien leviämistä esimerkiksi eläinten siirtojen mukana. Terveysvalvontaan liittyminen on vapaaehtoista. Pitopaikasta vastuussa oleva toimija sitoutuu terveysvalvontaan liittyessään huolehtimaan siitä, että terveysvalvonnan ehtoja noudatetaan (eläintautilaki 76/2021 12 ja 13 §; MMM:n asetus 319/2021 3 §).

Terveysvalvontaan kuuluvaan pitopaikkaan saa tuoda (319/2021 10 §)

- uusia lampaita ja vuohia vain terveysluokkaan 1 kuuluvista pitopaikoista
- lampaiden ja vuohien alkioita ja sukusoluja vain terveysluokkaan 1 kuuluvista pitopaikoista
- lampaita ja vuohia väliaikaisesti pitopaikasta, jos kyse on sieltä palaavista tai terveysluokkaan 1 kuuluvasta pitopaikasta lähtöisin olevista lampaista tai vuohista, jotka eivät ole välillä päässeet kosketuksiin muusta kuin terveysluokkaan 1 kuuluvasta pitopaikasta peräisin olevien lampaiden ja vuohien kanssa.

Tuotaessa lampaita tai vuohia tai niiden sukusoluja tai alkioita toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta on toimijan osoitettava etukäteen, että lähtömaan ohjelma ja eläinten terveysluokka vastaa Suomen terveysvalvonnan terveysluokkaa 1 (319/2021 10 §), joten selvityksiin on varattava riittävästi aikaa. Lisätietoja kaikista jäsenvaltioiden välisiin siirtoihin liittyvistä ehdoista löytyy esimerkiksi Ruokaviraston internet-sivuilta:

<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/tuonti-ja-vienti/eu-maat-norja-ja-sveitsi/elaimet/lampaat-ja-vuohet/>

Terveysvalvontaan kuuluvan pitopaikan lampaat ja vuohet eivät saa laitumilla, eläinnäyttelyissä tai muissa vastaavissa paikoissa päästää kosketuksiin muiden kuin terveysluokkaan 1 kuuluvasta pitopaikasta peräisin olevien lampaiden tai vuohien kanssa.

Terveysvalvonnan toteuttaminen on pitopaikkakohtaista, mikä on otettava huomioon terveysvalvontaan liittyttäessä ja näytteenotossa. **Lampaiden tai vuohien pääasiallinen pitopaikka ja kaikki muut pitopaikat, joissa on talviasuttava eläinsuoja ja joihin lampaita tai vuohia tullaan siirtämään, tulee ilmoittaa terveysvalvontaan.** Vain kesäisin käytössä olevia laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa. Saman tilatunnuksen alaiset pitopaikat kuuluvat pääsääntöisesti samaan terveysluokkaan. Toimija voi kuitenkin halutessaan pitää katraita erillään eri pitopaikoissa, jolloin ne voivat olla myös eri terveysluokissa. Tällöin erilliset pitopaikat tulee ilmoittaa terveysvalvontaan erikseen.

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja eläinten pitäjille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Jos terveysvalvontaan liittynyt toimija haluaa myöhemmin ottaa katraalleen käyttöön uusia pitopaikkoja, joissa on talviasuttava eläinsuoja, on myös nämä pitopaikat ilmoitettava terveysvalvontaan. Liitettäessä uusia pitopaikkoja terveysvalvontaan on aina varmistettava, että niistä ei aiheudu eläimille tartuntariskiä. Ennen käyttöönottoa pitopaikka tulisi pestä ja tarvittaessa myös desinfioida, ja sen tulisi myös olla tyhjillään lampaista tai vuohista riittävän pitkän ajan, minimissään joitakin viikkoja.

Eläinnäyttelyt ja pässihuutokaupat ovat väliaikaisia pitopaikkoja, ja lainsäädäntöä voidaan tulkita siten, että ne eivät tarvitse terveysluokkaa. Terveysluokka tulee kuitenkin huomioida vietäessä lampaita tai vuohia eläinnäyttelyihin tai huutokauppoihin, sillä terveysvalvontaan kuuluvien pitopaikkojen eläimet eivät saa olla suorassa tai epäsuorassa kosketuksessa kuin terveysluokkaan 1 kuuluvasta pitopaikasta lähtöisin olevien lampaiden tai vuohien kanssa.

2. Terveysvalvontaan liittyminen

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija liittää lampaiden tai vuohien pitopaikan terveysvalvontaan lähettämällä liittymisilmoituksen Ruokavirastoon (76/2021 13 §), joko sähköpostitse (kirjaamo@ruokavirasto.fi) tai postitse (Ruokavirasto, PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO). Liittymisilmoitus voi olla vapaamuotoinen tai sen voi tehdä valmiille lomakepohjalle. Liittymisilmoituksella toimija sitoutuu noudattamaan terveysvalvonnan ehtoja. Lomakepohja löytyy Ruokaviraston internetsivuilta:

<https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/asiointi/opaat-ja-lomakkeet/viljelijat/elainten-pito/elainten-terveys/>

Ilmoituksesta tulisi käydä ilmi ainakin seuraavat tiedot:

- Toimijan nimi ja yhteystiedot
- Maininta siitä, että liittymisilmoitus koskee vapaaehtoista maedi-visna- ja CAE-terveysvalvontaa
- Lampaiden tai vuohien pääasiallinen pitopaikka ja kaikki ne eläimille käytettävät pitopaikat, joissa on talviasuttava eläinsuoja. Vain kesäisin käytössä olevia laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa.
- Lampaiden ja vuohien kokonaislukumäärät ja yli 12 kk ikäisten lampaiden ja vuohien lukumäärät
- Toimijan allekirjoitus

3. Näytteenotto

Toimijan tulee huolehtia, että kunnaneläinlääkäri pyydetään tarkastuskäynnille sinä ajanjaksona, kun pitopaikan eläimistä tulee ottaa terveysvalvonnan mukaiset näytteet (319/2021 9 §). Verinäytteitä otetaan yli 12 kuukauden ikäisistä lampaista ja vuohista. Käynnillä kunnaneläinlääkäri tarkastaa eläimet kliinisesti MV- ja CAE-tauteihin viittaavien oireiden varalta. Samassa yhteydessä tarkastetaan, että eläinten yksilömerkinnät ja rekisteröintitiedot ovat ajan tasalla. Vaikka laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa terveysvalvontaan, tulee kaikki pitopaikat huomioida tarkastuksessa ja kaikki ne pitopaikat tulee tarkastaa, joissa on tarkastusajankohtana eläimiä.

Näytteenottoa voi nopeuttaa ja helpottaa järjestämällä tilat sekä niissä olevat eläimet siten, että eläinten käsittely on sujuvaa, ja että tilaa, valoa ja avustavia henkilöitä on riittävästi. Mikäli mahdollista, omistajaa neuvotaan ajelemaan eläinten kaulalta karvat jo etukäteen, tai vaihtoehtoisesti näytteenottoon varataan toimiva ja hyvässä terässä oleva karvanleikkuri /

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja eläinten pitäjille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

keritsin. Eläimet, joista näytteitä otetaan, suljetaan riittävän pieneen tilaan, jotta ne saadaan helposti kiinni. Yksittäisen eläimen näytteenoton jälkeen kyseinen eläin kannattaa siirtää heti toiseen tilaan, jotta se ei jää näytteenottoa odottavien eläinten sekaan, ja uusien eläinten valinta näytteenottoon on helppoa. Jos toista tilaa ei ole käytettävissä, eläin merkitään näytteenoton jälkeen selkeästi siten, että ne eläimet, joista näyte on jo otettu, erottuvat helposti. Näytteenottopaikalla tulisi olla hyvä ja kohdennettavissa oleva valaistus. Lisäksi näytteenottajalla oleva otsalamppu, jonka valon saa suunnattua näytteenottokohtaan, auttaa hyvän näkyvyyden saamisessa.

Näytteenoton kirjanpidon helpottamiseksi eläinten pitäjän on varmistettava, että pitopaikka- ja eläinluettelot ovat näytteenottohetkellä käytettävissä. Eläinlääkärin kannattaa merkitä verinäyteputket jo etukäteen ennen tarkastuskäyntiä juoksevalla numeroinnilla vedenkestävällä tussilla, jolloin näytteenottotilanteessa riittää juoksevan numeron merkitseminen läheteeseen/eläinluetteloon kyseessä olevan eläimen kohdalle. Verinäytteen on oltava yhdistettävissä oikeaan eläimeen ja eläinluettelo vähintään niistä eläimistä, joista näyte on otettu, toimitetaan laboratorioon yhdessä näytteiden ja näytelähetteen kanssa. Lisätietoa näytteenotosta on Ruokaviraston internetsivuilla:

<https://www.ruokavirasto.fi/laboratoriopalvelut/elaintautitutkimukset/naytteenotto-ohjeet/lammas-ja-vuohi/maedi-visna-ja-cae-vasta-aineet/>

3.1. Näytteenotto-ohjelma

Näytteenotto, kun ohjelma aloitetaan alusta (perusnäytteenotto-ohjelma)				
Näytteen- ottokerta	Tutkittavat eläimet	Näytemäärä, pitopaikassa < 50 eläintä	Näytemäärä, pitopaikassa ≥ 50 eläintä	Näytteenottoväli
1.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä		heti liittymisen jälkeen
2.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä		12 – 18kk edellisestä
3.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä		12 – 18kk edellisestä
4.	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	12 – 18 kk edellisestä
5.	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	12 – 18 kk edellisestä
6. jne	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	32 – 38 kk edellisestä
Näytteenotto, kun ylimpään terveystuokkaan kuuluneista eläimistä on muodostettu uuteen pitopaikkaan katras				
Näytteen- ottokerta	Tutkittavat eläimet	Näytemäärä, pitopaikassa < 50 eläintä	Näytemäärä, pitopaikassa ≥ 50 eläintä	Näytteenottoväli
1.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä		heti liittymisen jälkeen
2.	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	12 – 18 kk edellisestä
3. jne	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	32 – 38 kk edellisestä

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja eläinten pitäjille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

3.2. Otanta

Silloin kun eläimet valitaan näytteenottoon otannalla, on ensisijaisesti valittava laihoja, kuihtuneita tai vanhimpia eläimiä sekä eläimiä, joilla on hermostoon, liikuntaelimiin tai hengityselimistöön liittyviä oireita. Jos samaan terveysvalvontaan kuuluvia yli 12 kk ikäisiä eläimiä on pitkäaikaisesti eri ryhmissä tai pitopaikoissa, olisi näytteitä hyvä ottaa kattavasti jokaisesta ryhmästä. Sen sijaan aivan tiineyden loppuvaiheessa olevat tai vastikään synnyttäneet eläimet olisi hyvä jättää näytteenoton ulkopuolelle.

Otannassa verinäytteitä otetaan 50:stä yli 12 kuukauden ikäisestä lampaasta tai vuohesta, pitopaikan eläinmäärästä riippumatta. Jos pitopaikassa on alle 50 yli 12 kuukauden ikäistä eläintä, otetaan verinäyte jokaisesta.

4. Terveysluokitus

Terveysluokitus (76/2021 12 §, 319/2021 11 §) kuvaa sitä todennäköisyyttä, jolla valvottavaa tarttuvaa eläintautia ei esiinny pitopaikassa. Terveysluokitus on siis verrannollinen siihen vaaraan, että eläintauti voisi levitä terveysluokitellusta pitopaikasta muihin pitopaikkoihin.

Terveysluokka 1 eli maedi-visnasta ja CAE-taudista vapaat pitopaikat:

1) Eläimet on tutkittu näytteenotto-ohjelman mukaisesti vähintään kolme kertaa eikä maedi-visnaa tai CAE-tautia ole todettu.

2) Pitopaikka on uusi (tai kokonaan tyhjennetty lampaista ja vuohista ja sen jälkeen puhdistettu ja desinfioitu), sen eläimet on hankittu terveysluokan 1 pitopaikasta ja ne on tutkittu näytteenotto-ohjelman mukaisesti vähintään kerran eikä maedi-visnaa tai CAE-tautia ole todettu.

Pitopaikassa on noudatettu terveysvalvonnan ehtoja, eivätkä eläimet ole olleet kosketuksissa muihin kuin ylimmän terveysluokan eläimiin.

Terveysluokka 2 eli pitopaikat, joissa maedi-visnan ja CAE-taudin riski on hallittu: Eläimet on tutkittu vähintään kerran eikä maedi-visnaa tai CAE-tautia ole todettu. Pitopaikassa on noudatettu terveysvalvonnan ehtoja eikä pitopaikassa epäillä esiintyvän tartuntaa.

Terveysluokka 3 eli muut maedi-visna- ja CAE-valvontaan kuuluvat pitopaikat: Pitopaikka kuuluu vapaaehtoiseen terveysvalvontaan, mutta terveysvalvonnan ehdot eivät täyty tai pitopaikassa epäillä tai on todettu esiintyvän maedi-visna- tai CAE-tautia.

Ruokavirasto tekee päätöksen pitopaikan sijoittamisesta tiettyyn terveysluokkaan. Päätös perustuu pitopaikassa tehtyihin tutkimuksiin ja terveysvalvonnan noudattamista koskeviin tietoihin. Uuden perustettavan pitopaikan kohdalla päätös perustuu myös eläinten alkuperäpitopaikan terveysluokkaan.

5. Kirjanpito

Toimijan on pidettävä kirjaa terveystarkastuksista, näytteenotoista ja säilytettävä päätös pitopaikan terveysluokituksista ja tutkimustuloksista (76/2021 12 §, 319/2021 4 §). Lisäksi on huolehdittava siitä, että pitopaikkojen ja eläinten merkintä ja rekisteröinti on voimassa olevan lainsäädännön mukaista. Eläinten, suku- ja alkuperäselvitysten ostoihin liittyvät ja muut

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja eläinten pitäjille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

terveysvalvontaan liittyvät asiakirjat on oltava saatavilla niin, että ne voidaan tarvittaessa tarkastaa.

6. Terveysvalvonnasta eroaminen

Toimija voi irtisanoutua terveysvalvonnasta ilmoittamalla pitopaikan eroamisesta Ruokavirastolle.

7. Kustannukset

Toimija vastaa terveysvalvonnan noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten näytteenoton ja näytteiden tutkimuksen kustannuksista. Toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille, vaan Ruokavirasto lähettää käynnistä jälkikäteen laskun kunnaneläinlääkärin toimittaman selvityksen perusteella, kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 335/2021 mukaisesti. Näytteenottovälineet sekä näytteiden lähetyskulut sisältyvät Ruokaviraston laskuttamaan suoritmaksuun. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan.

Ruokavirasto laskuttaa näytteiden tutkimuskustannukset toimijalta, tarkista voimassa oleva hinta Ruokaviraston julkisoikeudellisten tutkimusten hinnastosta:

<https://palvelut2.evira.fi/hinnasto/?p=elaimet&lang=fi>.

Ruokaviraston hallintopäätökset, ml. päätös pitopaikan terveystuokasta, ovat toimijalle yleensä maksullisia.

8. Lainsäädäntö

Eläintautilaki (76/2021)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus vapaaehtoisesta eläinten terveysvalvonnasta (319/2021).

Maa- ja metsätalousministeriön asetus Ruokaviraston maksullisista suoritteista (voimassa oleva saatavilla säädöskokoelmasta [Finlex.fi](https://finlex.fi))

Maa- ja metsätalousministeriön asetus kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista (voimassa oleva saatavilla MMM:n verkkosivuilta D-rekisteristä kohta 6.14)

Voimassa olevat säädökset löytyvät maa- ja metsätalousministeriön internetsivuilta.

<http://mmm.fi/etusivu>

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin. Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta.